

Historie, přítomnost a budoucnost civilizací pohledem Samuela P. Huntingtona.

RNDr. Mgr. Jaroslav Horáček, Ph.D.
HISO, 2018

Obsah

1	Úvod	2
2	Huntingtonův pohled	2
3	Pojem civilizace	3
4	Historické střetávání civilizací	4
5	Pozápadnění a modernizace	5
6	Růst nezápadu	6
7	Struktura civilizací	8
8	Západ vs. ostatní	10
9	Budoucnost	11

1 Úvod

Existuje řada způsobů, jakými lze nahlížet pojem civilizace. Pro představení jednoho konkrétního způsobu vidění toho, co to jsou civilizace a jakým způsobem mezi sebou interagují jsem vybral knihu Samuela Huntingtona – *Střet civilizací*¹. Jeho kniha čítá přes 450 stran a obsahuje detailní (občas redundantní) líčení jeho pohledu, popisy událostí, konfliktů a situací. Ty však pro představení jeho civilizačního modelu nejsou esenciální ale spíše zajímavým způsobem doplňující. Cílem této práce je se na následujících stránkách pokusit o stručný a jasný výklad jeho konceptu historie, střetávání a budoucího vývoje civilizací. Cílem není kritika Huntingtonových tezí, která by jistě vydala na samostanou práci. V práci jsou tedy představeny Huntingtonovy myšlenky, i přes jisté mé výhrady k nim. Jelikož některé jeho teze jsou z 90. let, mnohé se od té doby změnilo. V práci se tedy snažím klást důraz na stále aktuální teze. Celý text je pro přehlednost rozdělen do sekcí, které odráží základní stavební kameny Huntingtonova modelu.

2 Huntingtonův pohled

Huntingtonův článek *Clash of civilizations?*² vyvolal značnou vlnu reakcí, které vedly k rozšíření a přepracování některých tezí. Jejich výsledkem je právě výše zmíněná kniha. Hlavním zájmem Huntingtona je další utváření světa po studené válce, v době kdy, podle něj, soupeření velmocí vystřídal střet civilizací³. Ústřední tezi svojí knihy Huntington formuluje takto: „Kultura a kulturní identity, které jsou v nejširším ohledu zároveň identitami civilizačními, utvářejí ve světě po studené válce vzorce soudržnosti, rozpadu a konfliktu.“⁴ Chceme-li pochopit nebo předvídat budoucí vývoj, potřebujeme model. Při absenci jakéhokoli modelu (včetně modelu vlastního uvažování a předsudků) je možné, že se člověk ztratí v jednotlivostech. Chápání světa po studené válce jako jeden velký harmonický celek je více než utopické, chápání světa z pohledu jednotlivých států příliš vzdálené celku reality. Huntington tedy diskutuje model světa, který nahlíží na svět jako na celek složený z několika civilizací.⁵

¹Samuel P Huntington and Ladislav Nagy. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Rybka publishers Praha, 2001., (dále označeno jen jako H.)

²Samuel P Huntington. *The clash of civilizations?* *Foreign affairs*, pages 22–49, 1993.

³H, str. 14.

⁴H, str. 12

⁵H. , str 17-30

3 Pojem civilizace

Pojem civilizace může nabývat různých významů. V 18. století francouzští učenci chápali civilizaci jako protiklad k „barbarství“, tedy gramotnou, stabilizovanou a urbanizovanou⁶. Být civilizovaný bylo dobré a necivilizovaný špatné. V 19. století s postupným vymezováním toho, které společnosti by přicházely v úvahu začlenit do mezinárodního rámce (samozřejmě tehdy řízeného Evropou) se civilizace chápala jako jakýsi standard. Postupně se však začalo upouštět od toho, že by takový standard existoval pouze jeden. Začalo se tedy hovořit o několika civilizacích s tím, že každá je civilizovaná jaksi po svém způsobu.⁷ Německou kuriozitou může být rozlišování mezi civilizací (technikou, technologií) a kulturou (ideály a hodnotami, uměním).⁸

Dnešní chápání civilizace se nejspíš blíží tomu z 19. století. Naopak pojem civilizace v singuláru v dnešním chápání je, spíše než diskriminačním měřítkem, jakýmsi nosným termínem pro společné humanitní ideály a dědictví.⁹

Dle Huntingtona jsou civilizace nejširší kulturní entitou. Často zrcadlí největší světová náboženství, žádné z jejích součástí nelze porozumět bez odkazu k celku a přestože mohou zaniknout jsou nejdelším „příběhem“ napříč společnostmi.¹⁰

Řada autorů se nedokáže shodnout kolik civilizací přesně existovalo a existuje. Pro účely jeho teorie hovoří Huntington o sedmi či osmi následujících civilizacích¹¹:

- **Čínská.** Ať už ji uvažujeme jako jednu nebo jako řadu takových civilizací, je těsně spojená s konfucianismem, i když ho přerůstá.
- **Japonská.** Civilizace je potomkem civilizace čínské, ale jest nyní samostatnou civilizací.
- **Hinduistická.** Hinduismus je zároveň i společenským systémem Indie, a též tento stát přesahuje.
- **Islámská.** Díky expanzi islámu sem patří řada velmi odlišných islámských kultur – arabská, turecká, malajská, perská.

⁶Fernand Braudel and Richard Mayne. A history of civilizations. Penguin Books New York, 1995., str. 4 (Dále označeno jako B.)

⁷H., str. 32

⁸Braudel 5-6

⁹Braudel str 7.

¹⁰H., str. 34-36

¹¹H., str. 37-41

- **Západní.** Nebo též Západ je civilizace založená na dědictví antiky a katolicismu a protestantismu. Je charakteristická jazykovou pluralitou, oddělením duchovní a světské autority, ochraně lidských práv a zastupitelských orgánech, společenského pluralismu a individualismu. Jednotlivé prvky se mohou nacházet i u jiných civilizací, ale takto dohromady se vyskytují výhradně u civilizace západní.¹²
- **Pravoslavná.** Huntington hovoří též vyčleňuje ruskou ortodoxní civilizaci, jako nezávislou na západní civilizaci.
- **Latinskoamerická.** Ačkoli ji někteří badatelé vnímají jako součást západní civilizace, Huntington ji pro účely analýzy řadí zvlášť. Podle něj, má specifický vývoj oproti Evropě nebo Severní Americe. Typický je pro ni sklon k autoritářské kultuře.
- **(Africká).** Pro účely analýzy se Huntington zamýšlí též nad existencí africké civilizace.

4 Historické střetávání civilizací

Protínání civilizací podle Huntingtona probíhalo zhruba ve třech následujících fázích¹³. V první fázi (tedy v době, kdy se objevily první civilizace) byly civilizace poměrně izolovány díky jejich malému počtu a velkému rozprostření po světě. Například civilizace Mayů a Inků až do šestnáctého století koexistovaly bez vzájemných kontaktů. K prvním mezicivilizačním kontaktům začalo docházet nejspíš v oblasti východního Středomoří, jihozápadní Asii a severní Indii. Obchodní a jiné styky však byly omezené díky omezeným cestovním prostředkům (především koňmo po pevnině). Střety mezi civilizacemi mohly i nabývat na intenzitě. Mohlo se stát, že národ příslušející k jedné civilizaci si podmanil (či vyhladil) příslušníky národa jiné civilizace. Taková střetnutí však měla zpravidla podobu krátkotrvajícího násilného aktu. Daleko častější byly konflikty uvnitř jedné civilizace.

Západní křesťanství se počalo vynořovat někdy kolem osmého a devátého století. Za ostatními vyspělejšími civilizacemi podstatně zaostávalo. Vhodné přisvojování si prvků z jiných civilizací, rozvíjející se obchod, technologický vývoj a byrokracie, však položily základy k vítěznému (poněkud jednosměrnému) vlivu západní civilizace na všechny ostatní. Jinak řečeno následovala století, kdy se jednotlivé mezicivilizační vztahy redukovaly na vztah podřizování se vůči západu. Jak píše Huntington: „Západ dobyl svět nikoli nad-

¹²H., str. 68-71

¹³H., str. 41-50

řazeností svých idejí, hodnot nebo náboženství, . . . ale především schopností používat organizované násilí.“¹⁴. Fáze druhá se tedy nese ve znamení dominance západu.

Ve dvacátém století nastává fáze třetí, charakteristická ustupujícím jednosměrným vlivem určité civilizace na všechny ostatní. Vliv západu postupně klesá a dochází k vícesměrným vlivům mezi civilizacemi. Podle Huntingtona veškeré ideologie jsou produktem západu, veškerá velká náboženství zase produktem nezápadních civilizací. Dochází k exportu ideologií mimo západ, jejich přetváření do nových podob (např. komunismus v Číně) prostoupené duchem revolty proti západu. To vše je doplněné rostoucím vlivem náboženství. Huntington píše „Konflikty politických ideologií uvnitř jedné civilizace vystřídal střet kultur a náboženství mezi jednotlivými civilizacemi.“¹⁵ Modernizace a globalizace pramenící ze západu tedy jen mylně vyvolává představu jedné univerzální civilizace.

5 Pozápadnění a modernizace

Huntington tedy argumentuje, že se univerzální civilizace nevytváří. Nevzniká univerzální jazyk, který byl byl zdrojem všeobecné identity (angličtina funguje jako jazyk mezikulturní ale ne jednotící)¹⁶, nevytváří se univerzální náboženství (relativní poměr věřících jednotlivých náboženství zatím zůstává stejný).¹⁷ Jedním ze zdrojů univerzální civilizace by se mohla zdát modernizace. Ruku v ruce s modernizací jde snaha o pozápadnění nezápadních společností. Různé společnosti se s těmito tendencemi vyrovnali po svém – některé přijali obojí, některé obojí odmítly, některé zase přijaly modernizaci ale odmítli pozápadnění. U některých zemí proběhlo částečné pozápadnění bez hlubší modernizace (Afrika, Egypt)¹⁸.

Historicky se s odmítáním obojího můžeme setkat u Japonska nebo Číny. Tyto izolace ukončily v devatenáctém století západní zbraně.¹⁹ Ve dvacátém století se zajisté naleznou skupiny dovolávající se odmítání obojího, ale nezdá se, že se jedná o vyhrávající strategii, neboť se současným odmítáním se v tomto světě snižuje vliv těchto skupin.

Způsob přijetí obojího se zakládá na myšlence, že chceme-li být tak úspěšní jako západ, musíme ho ve všem napodobit. Příkladem mohou být

¹⁴H., citováno ze str. 45

¹⁵H., citováno ze str. 48

¹⁶H. str 58

¹⁷H., str. 62

¹⁸H., str. 75

¹⁹H., str. 72

reformy Mustafy Kemala Atatürka v Turecku v ²⁰ duchu poněkud násilného odklonu od islámské kultury s vyústěním v jistou civilizační rozpolcenost.

Politiku přijetí modernizace, ale odmítnutí pozápádnění můžeme vidět u dnešního Japonska a Číny. Uvědomují si nutnost nezůstat pozadu v technologickém pokroku, ale je zde kladen důraz na vlastní kulturní hodnoty díky rostoucímu sebevědomí.

Tyto různé trajektorie Huntington názorně shrnuje v diagramu na Obrázku 1 ²¹. Červená trajektorie na obrázku představuje víru v to, jak by kemalismus měl fungovat. Reálný průběh však Huntington popisuje černou křivkou. Počáteční přijetí západních vzorců podporuje modernizaci. S nárůstem modernizace mohou nastat dvě možnosti ²². Úspěch modernizace (a s tím související zvýšení ekonomické, politické a vojenské úrovně) může vyvolat zvýšené sebevědomí a důvěru ve vlastní kulturu. Druhým důvodem může být to, že modernizace vede k zpřetrhání tradičních pout společenských vztahů a vede až pocitům anomie. Technologie a pokrok vzniklé prázdno nedokáže nahradit a pro tyto potřeby se sahá zpět k náboženství, které navrácí vlastní identitu, smysl a cíl ²³. Zároveň se odlišností od západu přispívá k budování vlastní identity.

Pokud bychom tedy uvažovali o nutnosti koexistence pozápádnění a modernizace, dostáváme na základě předchozí úvahy vzorec:

$$\text{modernizace} \neq \text{pozápádnění.}$$

6 Růst nezápadu

Po skončení studené války západ přišel o soupeře a má nepochybně silné slovo co se týká kontroly různých oblastí světového systému – ekonomiky, bankovníctví, zbrojařství, technika, vojenství či vzdělání. Podobně jako Sovětský svaz se však západ vyčerpal a zdá se, že stále více z jeho sil se přelévá jednak k nezápadním národům a druhak k nadnárodním koncernům ²⁴. Někteří hovoří dokonce o úpadku Západu. Právě Asie a islám se jeví jako nejdynamičtější vyzyvatel Západu ²⁵. Podstata tohoto sebevědomí má v obou případech jiné kořeny.

²⁰H., detailněji rozebrány na str. 163-170.

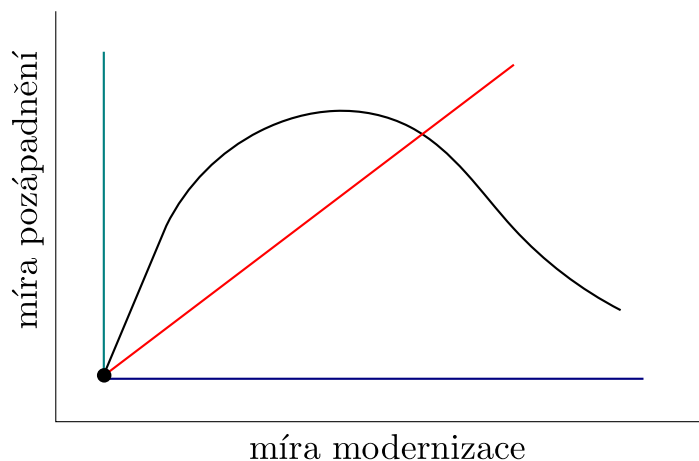
²¹H., vlastní zpracování diagramu ze str. 75

²²H., str 76-77

²³H., str. 104

²⁴H., str. 85

²⁵H., str. 105

Obrázek 1: Různé strategie vyrovnání se s modernizací a pozápádněním. Zelená trajektorie pozápádnění bez modernizace (Egypt), červená trajektorie ideální kemalismus, modrá trajektorie modernizace bez pozápádnění (dnešní Čína, Japonsko), černá trajektorie, reálný průběh kemalismus, černá tečka ideální model civilizace, která odmítá pozápádnění i modernizaci.

Japonsko se dramaticky počalo modernizovat od 50-let 20. století. Během druhé poloviny 20. století nastává rozvoj východní Asie (Hongkong, Tchajwan, Jižní Korea, Singapur a poté Čína) ²⁶. To vytváří kontrast se stagnací evropské a americké ekonomiky, posiluje národní hrdost a sebejistotu a snižuje ochotu přistupovat na požadavky západních zemí (bohužel se to týká i například otázky lidských práv). V rámci asijské jednoty dochází i k odkazům na konfucianistickou tradici. ²⁷ Dochází k přesvědčení, že asijský hodnotový systém je ten pravý úspěšný a že dřívější západní model zkrátka nefunguje, asijská kultura je kulturou vyšší ke té západní. Rodí se zde asijská verze západního universalismu ²⁸.

Oproti asijskému hledání identity v hospodářském růstu, hledají muslimové tento zdroj v islámu. ²⁹ Je zde snaha skloubit modernitu s islámem. Islám je tedy, jak Huntington píše, průvodcem po moderním světě. Dochází k islámskému obrození, kdy islám proniká do všech oblastí lidského života, přes oblast kulturní do oblasti sociální (prostřednictvím pohlčení sociálních organizací) a poté až do oblasti politické. ³⁰ Tato těsná integrace islámu zne-

²⁶H., str. 112

²⁷H., str. 119

²⁸H., str. 120

²⁹H., str. 120-121

³⁰H., str. 123

snadňuje možnosti a prostředky sekulární opozice. Dalším jevem, který hraje do karet tomuto procesu je populační růst. Stále větší část populace je tvořena mladými lidmi 15-24 let, kteří bývají právě nositelé nestability, protestu, reform a revolucí.³¹ S rostoucí gramotností u mladých lidí se vytváří propast mezi nimi a starší negramotnou generací. Zároveň se zvyšující se hustotou populace podporuje tendence k expanzi mimo své území.

Je možné, že tyto rychlé procesy dojdou postupně zmírnění. U islámské civilizace postupně ustoupí demografický růst, u asijské může rostoucí bohatství vést k početnější střední třídě a pluralismu a tedy i větší demokratičnosti.³²

7 Struktura civilizací

V době studené války se jednotlivé země vztahovaly ke dvěma hlavním velmocím. Ve světě po skončení studené války se jednotlivé země vztahují k civilizacím.³³ Toto přeskupení má na svědomí i fakt, že některým zemím zmizel společný nepřítel.³⁴

O zemi je možné říci, že je **členská země** civilizace, jestliže se země plně ztotožňuje s určitou civilizací (například Itálie jako členský stát západní civilizace). V jedné civilizaci lze nalézt jakási ohniska, na které příslušníci civilizace nahlíží jako na zdroj své kultury. Takový stát nazývá Huntington **ústřední země**. Státy zemí jedné civilizace bývají uspořádány v soustředných kruzích kolem ústřední země³⁵. Zdrojem vztahů na úrovni jedné civilizace jsou ústřední státy. Zdrojem vztahů na úrovni mezicivilizační jsou vztahy mezi ústředními státy. Je zde vidět, že absence ústředního státu ztěžuje dosažení vnitřního řádu uvnitř civilizace. To jaké stanovisko k mezicivilizačnímu globálnímu konfliktu zaujmou členské země často závisí na vyhocení či utlumení situace mezi ústředními státy.

Stát, který nemá sounáležitosti s jinými společnostmi Huntington nazývá **osamocená země**. Takové Japonsko je vlastně samo o sobě ústřední a jediná členská, tedy osamocená, země. Osamocenou zemí dále je například Haiti nebo Etiopie³⁶.

Čínská, pravoslavná a hinduistická civilizace má jeden dominantní ústřední stát a další členské státy. Západ má podle Huntingtona v současné době ně-

³¹H., str. 130

³²H., str. 135

³³H., str. 152

³⁴H., str. 268 – hrozba Sovětského svazu vedla k obnovení diplomatických vztahů mezi Spojenými státy a Čínou a Japonskem

³⁵H., str. 179

³⁶H., str. 154

kolik ústředních států - americké (Spojené státy) a evropské (Francie, Německo)³⁷. Islám, Latinská Amerika a Afrika ústřední stát nemá. Například Írán skýtá početné obyvatelstvo, ale většina muslimů jsou šiité (oproti 90% všech muslimů sunitů), Saúdská arábie je ekonomicky i kulturně významná země, ale s malým počtem obyvatel.³⁸ V případě Latinské Ameriky by potenciálním kandidátem na ústřední zemi mohla být Brazílie, díky své populační, ekonomické i vojenské síle, ale proti vystupuje například jazyková odlišnost. V případě subsaharské Afriky hraje v neprospěch rozdělení na anglicky a francouzsky mluvící část. Další překážkou u některých kandidátů může být vnitřní rozpolcenost, nestabilita či korupce (Nigérie).³⁹ Určité šance do budoucna vidí Huntington pro Jihoafrickou republiku.

Země, ve kterých žijí početné skupiny příslušející k různým civilizacím nazývá Huntington **rozštěpené země**⁴⁰. V těchto zemích člověk může očekávat konflikty pokud se jedna skupina pokusí definovat celek na základě svých vlastních charakteristik (jazyka, náboženství apod.). Taková země může být též uměle ustanovena vnější mocí, viz například bývalá Jugoslávie a jiné sovětské republiky.

Oproti tomu **rozpolcená země** má jednu převládající kulturu z jedné civilizace, ale političtí představitelé chtějí tuto civilizační identitu změnit.⁴¹ Příkladem takové země může být již dříve zmíněné Turecko a nebo Mexiko či Austrálie.⁴² To, zda se rozpolcené zemi podaří svou civilizační identitu změnit, závisí nejen na přijetí této identity politickými představiteli a veřejností, ale i hlavními činiteli nové hostitelské civilizace.⁴³

Konflikt mezi civilizacemi může nabývat dvou podob. Na lokální úrovni může docházet ke střetům mezi sousedními zeměmi z odlišných civilizací a také mezi odlišnými skupinami v rámci jedné země. Společnou charakteristikou takových konfliktů je, že jsou vleklé, přerušované a vyznačují se velkou mírou násilí.⁴⁴ Náboženství, zde často hraje silnou roli. Huntington zvlášť vypichuje velké procento z celkových konfliktů mezi muslimy a jejich sousedy.⁴⁵ Na globální úrovni se jedná o konflikt ústředních států odlišných civilizací.⁴⁶ Nicméně Huntington nevidí jako pravděpodobné, že by ústřední státy proti sobě použily vojenskou sílu.

³⁷H., str. 152

³⁸H., více rozebráno na str. 203-209

³⁹H., str. 153

⁴⁰H., str. 155

⁴¹H., str. 156-157

⁴²H., blíže rozebráno na stranách 170-177

⁴³H., str.157

⁴⁴H., str. 306-307

⁴⁵H., blíže tuto ideu rozpracovává na str. 311

⁴⁶H., str. 246

8 Západ vs. ostatní

I přes upadající schopnost, je zde snaha západu (převážně Ameriky) prosazovat svou verzi kultury. Toto prosazování je občas doprovázeno občasným přimhouřením oka, nebo používání těchto hodnot jako zástěrky pro mocenské záměry.⁴⁷ I přes občasná přijetí těchto hodnot, vidí zbytek světa tyto tendence jako imperialismus.⁴⁸ Takové snahy, společně s vojenskými intervencemi, vyvolaly velký odpor muslimského světa.⁴⁹ Z pohledu islámu se na západních hodnotách závažně jeví hlavně absence náboženství, díky které se rozmáhá sekularismus, nemorálnost a celkový úpadek. Některé fundamentalistické ideje již zažehly opakované lokální násilné konflikty islámu proti západu.⁵⁰ Tyto konflikty eskalovaly například až ve válku v Perském zálivu, jako multicivilizační konflikt. K intenzitě těchto konfliktů přispívá fakt, že z pohledu islámské civilizace jsou podobné konflikty vnímány nikoli lokálně, ale jako věc islámu. Přesto jsou některé muslimské země závislé na podpoře západu, např. Egypt či Alžírsko (což však není totožné se schvalováním západních hodnot). Otázkou je, co se stane, až si Západ nebude moci z různých důvodů tuto podporu dovolit. Je možné že o tyto „spojence“ přijde podobně jako Sovětský svaz o své satelity.⁵¹

Hospodářský vzestup východní Asie vyvolal euforii, že propojení ekonomik se Západem přispěje k širšímu míru a vzájemnému porozumění.⁵² Tento předpoklad se ukázal jako mylný. Rostoucí ekonomika zvyšuje rozdíly mezi jednotlivými národy a též přispívá k rozšiřování vojenského potenciálu zemí a tedy i vyššímu riziku konfliktu. Jedná se hlavně o zvyšování vlivu Číny. Ostatní národy jsou (a ještě více budou) postaveny před složitý rozhodovací problém, zda se přidat na její stranu, či zda se snažit její sílu vyvážit.⁵³

Právě Asie se stává místem střetu více civilizací – Japonsko, Rusko, Čína, Spojené státy, Indie a muslimská Indonésie. Navíc se přidávají i další země s rozdílnou mírou ekonomické vyspělosti. Vzniká tak složitý multivztahový systém, který Huntington přirovnává k pluralismu 18. a 19. století v Evropě.⁵⁴ Je tedy možné, že by se evropská minulost mohla stát asijskou budoucností.⁵⁵

Latinská Amerika se stává více západní, narozdíl od Afriky. Obě civili-

⁴⁷H., konkrétní příklady na str. 215

⁴⁸H., str. 214

⁴⁹H., str. 251

⁵⁰H., str. 259

⁵¹H., str. 256

⁵²H., str. 260

⁵³H., též na straně str. 260

⁵⁴H., str. 261

⁵⁵H., cituje Aarona Friedberga na str. 263

zace jsou však zatím neschopné rozhodujícím způsobem ovlivňovat rovnováhu mezi Západem a ostatními zeměmi.⁵⁶

Co se týká Ruska, je po studené válce potřeba redefinovat vztahy mezi ním a Západem. Namátkou to může být například definice rozšiřování Evropské unie a NATO, uznání Ruska jako ústřední země pravoslavných národů ze strany západu apod.⁵⁷

Ohledně Indie Huntington předpovídá, že díky ochlazení vztahů Spojených států a Pákistánu, by se mohla Indie se západem sblížit. Navíc její ambice stát se jedním z mocenských center v Asii by mohla vyvážit existenci center jiných.⁵⁸

Obecně tedy západní snaha šířit svou „univerzální“ kulturu naráží na snahy některých civilizací vyzdvihovat kulturu vlastní. Zároveň politická, vojenská, ekonomická a kulturní nadvláda západu je trnem v oku lidí, kteří cítí, že už ji nemusí přijímat.⁵⁹ Jak píše Huntington, „Nebezpečné střety budoucnosti patrně vzejdou ze západní arogance, islámské netolerance a čínské asertivity.“⁶⁰

9 Budoucnost

Řada lidí se domnívá, že západ prochází fází úpadku. Symptomy mohou být různé – nárůst asociálního chování, klesající zájem o vzdělání, úpadek rodiny či oslabení křesťanství.⁶¹ Podobně ničující jako přesvědčení o univerzalitě západní kultury (v kombinaci s upadající schopností ji šířit a rostoucí mírou asertivity ostatních zemí vůči této snaze) může být trend k multikulturalitě, která může podkopat jednotu západu⁶². S upadající mocí Západu bude podle Huntingtona důležité hlavně uchování jedinečné západní kultury, k němuž bude potřeba přesunout ohnisko zájmu od západního universalismu.⁶³

Jak již bylo zmíněno, Huntington považuje přímý střet mezi ústředními zeměmi jako nepravděpodobný. Otázkou je, co nastane, pokud některý hráč na poli civilizací získá převahu. Takto může být brán například mocenský vzestup Číny, který by silně přispěl k světové nestabilitě. Podle Huntingtona, chceme-li se v budoucnosti vyvarovat velkých násilných konfliktů mezi

⁵⁶H., šířeji rozebráno na str. 290

⁵⁷Další nutné problémy k redefinování jsou zmíněny na str. 291

⁵⁸H., str. 295

⁵⁹H., str. 288

⁶⁰H., citováno ze str. 213

⁶¹H., str. 371-372

⁶²H., str. 373 a též str. 388

⁶³H., str. 380

civilizacemi, záleží, jakým způsobem se postaví k situaci ústřední státy.⁶⁴ Jednak bude nutné, aby se ústřední státy zdržely vměšování do konfliktů jiných civilizací. A jednak bude nutné, aby spolu ústřední státy vyjednávaly ohledně zastavení nebo alespoň zmírnění právě probíhajících konfliktů na mezicivilizačních hranicích. Míra úspěchu závisí na tom, jakým způsobem se k problému postaví politici, duchovní a intelektuální vůdci jednotlivých civilizací.⁶⁵

Tomu však lehce odporuje následující myšlenka: „Jakmile se v civilizaci objeví univerzální země, . . . její příslušníci nabývají přesvědčení, že právě jejich společnost je konečnou formou lidské společnosti.“⁶⁶ Jak jsme viděli, toto přesvědčení nemusí být nutně jen výsadou Západu a může být též zákonosné. Jestliže má jednoduše dojít ke vzniku opravdu univerzální civilizace, stane se to spíše na základě průniku společných hodnot stávajících civilizací⁶⁷, než na základě jedné existující civilizace, která se stane tou univerzální.

Reference

- [1] Fernand Braudel and Richard Mayne. *A history of civilizations*. Penguin Books New York, 1995.
- [2] Samuel P Huntington. The clash of civilizations? *Foreign affairs*, pages 22–49, 1993.
- [3] Samuel P Huntington and Ladislav Nagy. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Rybka publishers Praha, 2001.

⁶⁴H., str. 387

⁶⁵H., str. 393

⁶⁶H., Huntington se odkazuje na Toynbeeho na str. 12

⁶⁷H., str. 391